

سایمون سیبیک مانتیفیوری

استالین جوان

ترجمة مرتضى ميرمطهرى



سرشناسه: سیگ مانتیفوری، سایمون، ۱۹۶۵ - م. Sebag
 Montefiore, Simon
 عنوان و نام پدیدآور: استالین جوان / نویسنده سایمن سیگ مانتیفوری: ترجمه مرتضی میرمطهری.
 مشخصات نشر: تهران، نشر م.، ۱۳۹۰
 مشخصات ظاهری: بیست، ۱۰ ص: مضمون.
 شابک: 978-964-185-211-7
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت: عنوان اصلی: Young Stalin, 2008.
 عنوان دیگر: استالین جوان: استالین از تولد تا انقلاب اکبر: استالین از تولد تا انقلاب اکبر.
 موضوع: استالین، یوسف ویساریونوویچ، ۱۸۷۹-۱۹۵۳ م. Stalin, Iosif Vissarionovich
 سرگذشت‌نامه: روسای دولت - روسیه شوروی - سرگذشت‌نامه.
 شناسه افزوده: میرمطهری، مرتضی، مترجم.
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۹۳ س ۵ الف / DK ۲۶۸
 رده‌بندی دیویی: ۹۴۷/۰۸۴۲۰۹۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۷۷۲۲۲



نشرنی

استالین جوان

سایمون سیبیک مانتیفیوری

ترجمه مرتضی میرومطهری
ویراستار لیلا کاووسی
چاپ اول بهران، ۱۳۹۰
تعداد ۱۰۰۰ نسخه
قیمت ۱۲۰۰۰ تومان
لینتوگرافی یاختر
چاپ غزال
ناظر چاپ بهمن سراج

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،
به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

شابک ۷ ۲۱۱ ۱۸۵ ۹۶۴ ۹۷۸

www.nashreney.com

مقدمه مترجم

استالین یکی از غول‌های سیاسی تاریخ معاصر است که در مورد زندگی پرماجرا و استثنایی‌اش کتاب‌های متعدد به رشته تحریر درآمده است. این کتاب‌ها غالباً ناظر به زندگی استالین بعد از پیروزی انقلاب اکتبر سال ۱۹۱۷ در روسیه و ظهور او در صحنه سیاست اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در مقام یکی از بنیان‌گذاران اولین نظام حکومتی کمونیستی در جهان بوده است. این کتاب‌ها که اغلب براساس شرح حال‌های رسمی استالین و مدارک موجود درباره او، قبل از سقوط اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی تدوین و تألیف شده، ناگزیر مصون از محدودیت‌ها و ملاحظات سیاسی زمان نبوده و گوشه‌هایی از زندگی پرماجرای استالین، به‌ویژه دوران کودکی و جوانی و پیش از ظهور او در عرصه قدرت، در پرده ابهام باقی مانده است. اما کتاب حاضر که پس از فروپاشی نظام شوروی براساس اسناد نویافته در بایگانی‌هایی که اخیراً مفتوح شده‌اند تدوین شده است تصویر روشنی از دوران کودکی و جوانی استالین به دست می‌دهد و نقش مؤثر او را در شکارگیری انقلاب کمونیستی تشریح می‌کند. نویسنده کتاب در شرح رویدادها از خاطرات دوستان، دستیاران و اعضای خانواده استالین بهره گرفته و در بسیاری از قسمت‌های کتاب مطالبی را درج کرده است که از خاطرات منتشرنشده آن‌ها برگرفته شده - خاطراتی که در بایگانی‌ها نگهداری می‌شد و عیناً در کتاب حاضر نقل شده است.

نگارنده کتاب در نگارش این اثر رویکردی روان‌شناسانه داشته و در توصیف دوران کودکی و جوانی استالین، تأثیر خانواده، محیط اجتماعی و تحصیلات مذهبی

را در شکل‌گیری شخصیت استالین با نگاهی موشکافانه تحلیل کرده است. این کتاب نشان می‌دهد که فرزند خانواده‌ای فقیر که پدری بی‌مهر و الکی و مادری تنگدست داشت چگونه با حمایت بی‌دریغ مادرش و برای تحقق آرزوهای او به مدرسه مذهبی می‌رود تا کشتیش شود. اما چرا او از کشتیش رویگردان و حتی منکر وجود خدا و عدل الهی می‌شود؟ چگونه شاعری خیال‌باف و عاشق‌پیشه به تبهکاری سنگدل و سفاک بدل می‌شود. کودکی که پرورش‌یافته در فرهنگ خشونت‌های بی‌رحمانه خیابانی است به صف انقلابیون می‌پیوندد و به تدریج گام در راه سیاست می‌گذارد و تا اوج قله قدرت صعود می‌کند. استالین که بسیاری از سرکردگان انقلاب اکبر معتقد بودند که آدمی متوسط است و در حرکت توفنده انقلاب عقب مانده و «نتوانسته است به انقلاب برسد»، بعد از آن‌که به قول خودش به «حرفه کثیف سیاست» روی می‌آورد همه رقبای یکی بعد از دیگری از صحنه خارج می‌کند. او در عرصه سیاست بین‌المللی یکه‌تاز می‌شود و از سیاستمداران زبردستی مانند چرچیل و روزولت پیشی می‌گیرد. علی‌رغم نداشتن پیشینه و تجارب نظامی، در عرصه جنگ دوم جهانی از بازیگران اصلی صحنه بین‌المللی می‌شود. نبرد استالینگراد را ترتیب می‌دهد و لقب فاتح برلین را از آن خود می‌کند. او که در سوگ همسر اولش تا مرز خودکشی پیش می‌رود، بعدها در زندگی خصوصی‌اش حزب و ایدئولوژی را مافوق خانواده قرار می‌دهد. فرزندان نامشروع پیدا می‌کند و به سرنوشت همسر بعدی و فرزندانش بی‌اعتنا می‌ماند و به آن‌ها پشت می‌کند. در کژپنداری و سوءظن تا سرحد افراط و جنون پیش می‌رود. در چارچوب برنامه «وحشت بزرگ» میلیون‌ها انسان بی‌گناه را به قربانگاه می‌برد. بسیاری از یاران، دوستان و دستیاران قدیمی‌اش و کسانی را که در صعودش به اوج قله قدرت یاری‌اش کرده بودند در مسلخ «وحشت بزرگ» به کام نیستی می‌کشد. او که قرار بود مرد خدا شود و جامعه کشتیشی ببوشد، برای دستیابی به اهدافش و ساقط کردن رژیم تزاری حد و مرزی نمی‌شناسد. او وقوع انقلاب روسیه را مانند طلوع خورشید گریزناپذیر می‌داند و در این رهگذر، «خون، مرگ و ستیزه را ضروری» تلقی می‌کند. بی‌پروا تأکید می‌ورزد که «وقوع توفان‌های بسیار و جاری شدن سیلاب‌های خون از مشخصه‌های مبارزه برای پایان‌دادن به ظلم و سرکوب است». در حرکت به سوی اهدافش بی‌اعتنایی به حرمت حیات بشری و ناچیز شمردن آن را سرلوحه کار و مرام و مسلک خود می‌کند. کتاب

حاضر به خوبی نشان می‌دهد که استالین مجموعه‌ای از تضاد است. هم انسانی روشنفکر و متفکر است و هم تبهکاری سنگدل و خون‌ریز؛ هم مارکسیستی است متعهد و مؤمن و هم آدم‌کشی بی‌رحم و سفاک؛ هم شاعری است رؤیایی و آرمان‌گرا و هم معتقد به خشونت‌های لجام‌گسیخته خیابانی. او در سازماندهی و فرماندهی فردی بی‌بدیل بود و در عین حال در راه‌اندازی ناآرامی‌ها و شورش‌های خیابانی استعداد داشت. خلاصه آن‌که، کتاب حاضر نگاهی است موشکافانه به دوران کودکی و جوانی مردی که تاریخ سیاسی معاصر چهره‌ای پلید از او ثبت کرده است. مردی که پس از مرگش، در موطنش، یاران دیرینش برای پاک کردن تاریخ شوروی از جنایاتی که او مرتکب شده بود در مقام تقبیح او برآمدند و به زدودن آثار و سیاست‌هایش پرداختند. اما این حقیقت گریزناپذیر است که استالین علی‌رغم همه پلیدی‌ها و جنایاتی که مرتکب شد، یکی از سازندگان تاریخ معاصر جهان و خالقان جهان دوقطبی بود. لذا شناخت کم و کیف زندگانی توفانی کودکی و جوانی او می‌تواند به درک بهتر پیشینه انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ و تلاش‌هایی که برای انقراض حکومت تزار و ایجاد حکومت شورایی و کمونیستی در روسیه صورت گرفت کمک کند.

در خاتمه، مترجم کار خود را عاری از عیب و مبرا از لغزش نمی‌داند و امیدوار است که خوانندگان این اثر به کاستی‌ها به دیده اغماض بنگرند. متن انگلیسی این کتاب را برادر، آقای دکتر سیداحمد میرمطهری، به این جانب هدیه کردند که از ایشان تشکر می‌کنم. از جناب آقای همایی، مدیر محترم نشر نی، که با سعه صدر انتشار این اثر را میسر ساختند و افتخار و توفیق همکاری با نشر نی را نصیب مترجم کردند کمال تشکر را ابراز می‌کنم. در پایان، وظیفه خود می‌دانم که از خانم افسانه روش که با دقت نظر خاص و ستودنی در تهیه مقدمات انتشار این اثر زحمات فراوان کشیدند و نیز از دیگر کارکنان محترم نشر نی که به تحوی در مراحل مختلف انتشار این کتاب تلاش کرده‌اند قدردانی و تشکر کنم. مزید توفیق و سلامتی همگی را از درگاه ایزد یکتا خواستارم.

مرتضی میرمطهری

فهرست مطالب

۱	 مقدمه
۹	 فهرست افرادی که اسامی آن‌ها در کتاب ذکر شده است
۱۵	 سرآغاز: سرقت از بانک

بخش اول

۳۷	 فصل ۱: معجزه‌ای که به سوشو
۵۱	 فصل ۲: پسوی دیوانه
۶۲	 فصل ۳: آدم‌های دعوایی، کشتی‌گیرها، پسرهای عضو گروه سرود
۷۵	 فصل ۴: اعدام در گوری
۸۶	 فصل ۵: شاعر و کشیش
۹۲	 فصل ۶: مردی با چشم‌های درخشان
۱۰۶	 فصل ۷: نبرد در خوابگاهها: سوشو در مقابل پدر «خال سیاه»
۱۱۸	 فصل ۸: هواشناس: گروه‌ها و شاهزاده‌ها
۱۳۰	 فصل ۹: استالین زندگی زیرزمینی را آغاز می‌کند
۱۳۷	 فصل ۱۰: «من برای روتشیلد کار می‌کنم» آتش، قتل عام و دستگیری در باتومی

بخش دوم

۱۵۵	 فصل ۱۱: زندانی
-----	----------------------

فصل ۱۲:	گرچی منجمد شده - تبعید در سبیری	۱۶۶
فصل ۱۳:	بلشویک اغواگر	۱۸۲
فصل ۱۴:	۱۹۰۵: سلطان کوهستان	۱۹۲
فصل ۱۵:	۱۹۰۵: جنگنده‌ها، بچه‌های تخس و خیاط‌ها	۲۰۷
فصل ۱۶:	۱۹۰۵: عقاب کوهستان، استالین با لنین ملاقات می‌کند	۲۱۵
فصل ۱۷:	مردی در لباس خاکستری: ازدواج، بلوا، (و سوئد)	۲۲۴
فصل ۱۸:	دزد دریایی و پدر	۲۳۹
فصل ۱۹:	استالین در لندن	۲۵۱
فصل ۲۰:	کامو دیوانه می‌شود: بازی راهزنان و قزاق‌ها	۲۶۵
فصل ۲۱:	ماجرای غم‌انگیز کاتو: استالین سنگ‌دل	۲۷۶
فصل ۲۲:	رئیس شهر سیاه: ثروتمندان، باج‌گیری و دزدی دریایی	۲۸۵
فصل ۲۳:	مسابقه شمشیر، قتل و دیوانگی، بازی‌های زندان	۲۹۷
فصل ۲۴:	خروس رودخانه و زن نجیب‌زاده	۳۰۵
فصل ۲۵:	مرد شیرفروش، آیا استالین مأمور تزار بود	۳۱۴

بخش سوم

فصل ۲۶:	دو نامزد گمشده و یک زن کشاورز باردار	۳۲۹
فصل ۲۷:	کمیته مرکزی، و دختر مدرسه‌ای نوید	۳۴۰
فصل ۲۸:	«آن اسم را فراموش نکن و بسیار محتاط باش»	۳۵۲
فصل ۲۹:	متخصص فرار: جهش کامو و آخرین بانک دزدی	۳۶۲
فصل ۳۰:	مسافرت با والتینای مرموز	۳۷۰
فصل ۳۱:	وین سال ۱۹۱۳: گرچی شگفت‌انگیز، نقاش اتریشی و امپراتور پیر	۳۷۸
فصل ۳۲:	میهمانی بالماسکه پلیس مخفی: لو رفتن در لباس زنانه	۳۸۹

بخش چهارم

فصل ۳۳:	«محبوبم، من در مخمصه بدی افتاده‌ام»	۳۹۷
فصل ۳۴:	۱۹۱۴: کمدی جنسی در قطب	۴۰۵
فصل ۳۵:	شکارچی	۴۱۸

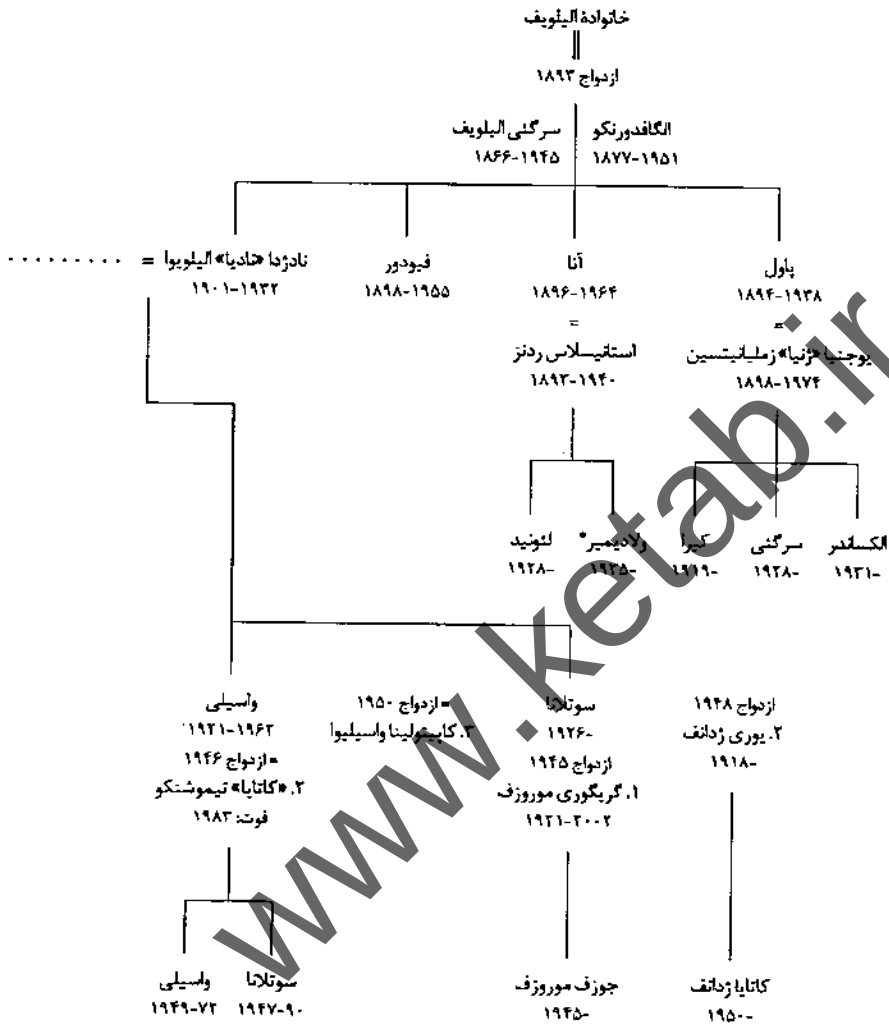
فصل ۳۶:	رایسنس کروزوی سبیری	۴۲۶
فصل ۳۷:	سورتمه گوزنی استالین و پسر اهل سبیری	۴۳۶

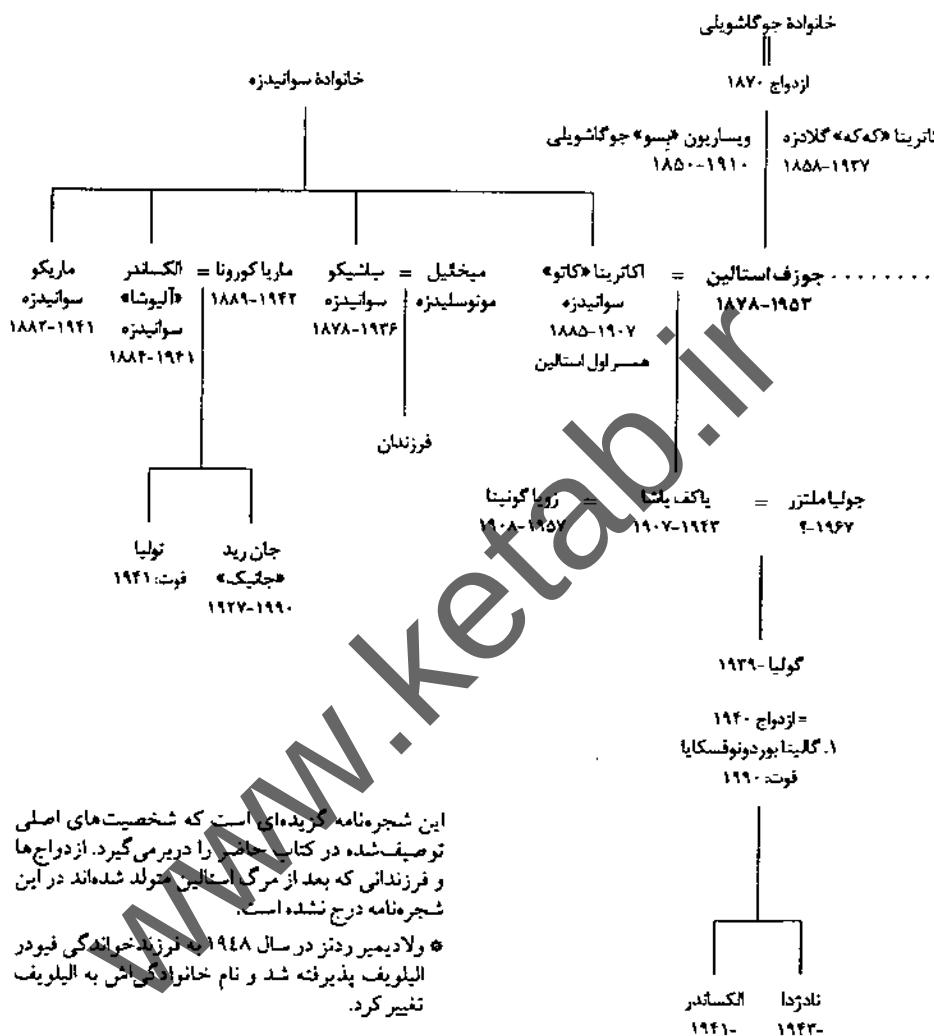
بخش پنجم

فصل ۳۸:	بهار سال ۱۹۱۷: رهبر سردرگم	۴۴۵
فصل ۳۹:	تایستان ۱۹۱۷: ملوانان در خیابان‌ها	۴۵۳
فصل ۴۰:	پاییز ۱۹۱۷: سوسو و نادیا	۴۶۷
فصل ۴۱:	زمستان ۱۹۱۷: شمارش معکوس	۴۸۲
فصل ۴۲:	انقلاب شکوهمند اکتبر ۱۹۱۷: قیام ناشیانه	۴۹۰
فصل ۴۳:	قدرت: استالین به صحنه می‌آید	۵۰۰

مؤخره

فصل ۴۴:	خودکامه سالخورده: به یاد خاطرات گذشته	۵۱۵
اسامی، اسامی مخفف، نام‌های مستعار و تخلص‌های استالین	۵۴۳	
قدردانی	۵۴۵	
یادداشتی در مورد منابع	۵۵۵	
منابع	۵۹۷	





مقدمه

استالین می‌گفت: همه جوانان مانند یکدیگرند. پس چرا باید درباره استالین جوان مطلبی نوشت؟ اما او در اشتباه بود: همواره انسانی متفاوت بود. دوران جوانی مهیج، استثنایی و پرماجرایی داشت. وقتی در کهولت درباره رازهای سال‌های جوانی‌اش اندیشید گویی نظرش تغییر کرد. او فکر می‌کرد که هیچ سری وجود ندارد که بعدها همه از آن باخبر نشوند. از نظر من مورخ که زندگی پنهان او را تا زمان ظهورش در مقام یکی از پیروان ارشد لنین در نظام حکومتی جدید شوروی برملا کرده، در مورد اسرار حق با او بود، زیرا اکنون بسیاری از آن‌ها را می‌توان افشا کرد.

درباره دوران جوانی استالین (در مقایسه با دوران جوانی هیتلر) کتاب‌های معدودی نوشته شده اما دلیلش این است که تصور می‌شد مدارک اندکی در این باره وجود دارد. اما در واقع این‌گونه نیست. گنجینه‌ای از اطلاعات تازه و گویا وجود دارد که کودکی استالین و زندگی این انقلابی، تبهکار، شاعر، محصل علوم دینی، همسر و عاشق پیشه فعال را - که زنان بوالهوس و فرزندان نامشروع متعددی در اطرافش بوده‌اند - معرفی می‌کنند. این اطلاعات در بایگانی‌هایی پنهان شده که به تازگی گشوده شده‌اند، به‌ویژه، بایگانی‌های گرجستان که غالباً به آن توجهی نشده است.

ممکن است دوران جوانی استالین در پرده ابهام باشد اما درست به اندازه زندگی لنین و تروتسکی غیرعادی و حتی از آن‌ها آشفته‌تر بود. این شیوه زندگی او را برای پیروزی‌ها، مصایب و تجاوزگری‌های ابرقدرت آماده (و تخریب) کرد.

دستاوردهای استالین و جنایاتی که او قبل از انقلاب مرتکب شد بسیار بیش‌تر از

آن است که ما اطلاع داریم. برای اولین بار می‌توانیم، براساس اسناد، به نقش او در سرقت از بانک‌ها، باج‌گیری، ارباب، به راه انداختن آتش‌سوزی، دزدی دریایی و قتل اشاره کنیم. این همان تبهکاری سیاسی است که لنین را تحت تأثیر قرار داد و دقیقاً همان مهارت‌هایی را به استالین آموخت که معلوم شد در جنگل سیاسی اتحاد جماهیر شوروی بسیار بالارزش است. اما می‌توان این نکته را نیز نشان داد که او بسیار فوآتر از یک پدرخوانده تبهکار بود: او یک سازمان‌دهنده سیاسی، عامل اجرایی و استاد نفوذ در تشکیلات امنیتی تزاری بود. برخلاف زینوویف^۱، کامنف^۲ یا بوخارین^۳ که شهرت‌شان در مقام سیاستمدارانی بزرگ، به گونه‌ای طنزآمیز به دلیل مرگ‌شان در اثر وحشت بود، استالین از قبول خطرات جانی بی‌می‌ناشت. اما علاوه بر این، او سیاستمداری اندیشمند و مستقل، و نویسنده و روزنامه‌نگاری چیره‌دست بود که از رویارویی و مخالفت با لنین، که از او مس‌تر بود، باکی نداشت، و به همین سبب لنین را تحت تأثیر خود قرار داده بود. توفیق استالین، لااقل تا اندازه‌ای، ناشی از ترکیب نامعمول تحصیل در مدرسه علوم دینی و خشونت‌های خیابانی بود. او ترکیبی نادر بود: هم روشنفکر، هم قاتل. جای تعجب نیست که در سال ۱۹۱۷ لنین استالین را قائم‌مقامی ایده‌آل برای انقلاب خشن و در معرض خطر خود تشخیص داد و به وی متوسل شد.

این کتاب نتیجه تقریباً ده سال تحقیق درباره استالین در بیست‌وسه شهر و نه کشور است و عمدتاً مبتنی بر بایگانی‌هایی است که اخیراً در مسکو، تفلیس و باتومی^۴ مفتوح شده است. اما از اسناد موجود در بایگانی‌های سن‌پترزبورگ، باکو، ولگرداش^۵، سبیری، برلین، استکهلم، لندن، پاریس، تامپره^۶، هلسینکی، کراکو^۷، وین و استنفورد، کالیفرنیا نیز استفاده شده است.

کتاب استالین جوان برای این نوشته شده که به‌طور مستقل خوانده شود. این کتاب بررسی زندگی استالین قبل از رسیدن به قدرت تا هنگام ورود او به حکومت در سال ۱۹۱۷ است. این در حالی است که آخرین کتاب من، استالین: دربار تزار

1. Zinoviev

2. Kamenev

3. Bukharin

4. Batumi

5. Vologda

6. Tampere

7. Cracow

سرخ^۱، راجع به زندگی استالین از هنگام دستیابی به قدرت تا زمان مرگ او در ماه مارس ۱۹۵۳ است. هر دو کتاب شرح تاریخی دقیق زندگی استالین در مقام یک انسان و یک سیاستمدار و در عین حال محیط فرهنگی و اجتماعی اطراف اوست. امیدوارم این دو کتاب در کنار هم بتوانند با نشان دادن مراحل پیشرفت و بلوغ زودرس این شخصیت سیاسی مقدمه‌ای برای معرفی یکی از ناشناخته‌ترین و جذاب‌ترین غول‌های قرن بیستم باشند. فقدان کدام محبت در دوران تربیت استالین سبب شد که او بتواند به این آسانی دست به کشتن دیگران بزند و در عین حال چه ویژگی‌ای به این خوبی او را برای زندگی سیاسی آماده کرد. آیا تقدیر این بود که پینه‌دوز زاده سال ۱۸۷۸، کشیش آرمان‌گرای سال ۱۸۹۸، راهزن مسلح سال ۱۹۰۷، شکارچی فراموش‌شده سبیریایی ۱۹۱۴ به مارکسیستی متعصب و عامل قتل عام‌های دهه ۱۹۳۰ و یا فاتح برلین در سال ۱۹۴۵ بدل شود؟

منظورم از نگارش دو کتاب مذکور این نبود که تاریخ روایتی جامعی را تدوین کنم که تمام جنبه‌های سیاسی، عقیدتی، اقتصادی، نظامی، بین‌المللی و خصوصی زندگی استالین را دربرگیرد. پیش از این، دو محقق این کار را در مقاطع زمانی مختلف انجام داده‌اند: رابرت کانکوئست^۲ استاد بزرگ بنیان‌گذار تاریخ استالینیستی، با کتاب استالین شکننده ملت‌ها^۳ و بعد از او، رابرت سرویس^۴ با کتاب استالین: یک شرح حال^۵؛ و من فکر نمی‌کنم که بتوانم بر آثار جامع این نویسندگان چیزی بیفزایم.

در مورد این که هر دو کتابم دقیقاً به اسرار زندگی سیاسی و خصوصی استالین و گروه کوچکی می‌پردازند که نهایتاً اتحاد جماهیر شوروی را ایجاد و تا دهه ۱۹۶۰ گروه کوچکی می‌پردازند که نهایتاً اتحاد جماهیر شوروی را ایجاد و تا دهه ۱۹۶۰ اداره‌اش کردند توجیهی ندارم. ایدئولوژی باید سنگ بنای ما باشد همان‌طور که برای بلشویک‌ها بود. اما بایگانی‌های جدید نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصی و نفوذ گروه کوچکی از جرگه سالاران جوهر سیاست در دوران حکومت لنین و استالین بوده؛ همان‌گونه که در دوران امپراتوران رومانی نیز چنین بود و امروزه در چارچوب «دموکراسی مدیریت‌شده» روسیه قرن بیست و یکم هم به همان روال عمل می‌شود.



1. *Stalin: The Court of the Red Tsar*

3. *Stalin: Breaker of Nations*

5. *Stalin: A Biography*

2. Robert Conquest

4. Robert Service

دوره جوانی استالین همواره از بسیاری جهات اسرارآمیز بوده است. او قبل از سال ۱۹۱۷ تصویر بالبهت و پرابهام خود را شکل داد و در عین حال در فعالیت‌های ممنوع، انقلاب زیرزمینی، که بنا به ماهیتش سری، خشن و گریزناپذیر و در عین حال بدنام بود، تخصص یافت.

پس از رسیدن به قدرت، تلاش استالین برای آن‌که جانشین لنین شود مستلزم داشتن پیشینه‌ای مشروع و قهرمانانه بود، اما وی به دلیل تجربه‌اش در آنچه خود «حرفه کثیف» سیاست می‌نامید فاقد این پیشینه بود. نمی‌شد از این پیشینه حرف زد زیرا برای دولتمردی بزرگ و پدرمآب بیش از حد تبهکارانه بود و یا برای رهبری روسی بیش از حد گرجی. راه حل او ایجاد کیش شخصیتی بی‌ظرافت اما فراگیر بود که واقعیت را از خود می‌ساخت، تحریف می‌کرد و پنهان می‌ساخت. طنزآمیز آن‌که تصویری که او از خود نشان می‌داد چنان گروتسک بود که به حرفه‌های کوچک، و بعضاً بی‌تأثیر، دامن می‌زد و آن‌ها را گاهی به تئوری‌های عظیم توطئه ضد استالینی بدل می‌کرد. مخالفان میاسی او و بعدها ما مورخان به راحتی بر این باور بودیم که تصویر مذکور کاملاً ساختگی است و او اصلاً کار چندانی انجام نداده است — به خصوص این‌که مورخان معدودی درباره قفقاز که بخش اعظم پیشینه حرفه‌ای استالین در آن جا گذشته بود تحقیق کرده بودند. لذا این تئوری‌های توطئه ضدیتی را علیه این کیش شخصیت شکل دادند که به اندازه خود کیش شخصیت پر از اشتباه بود.

جالب توجه‌ترین شایعه‌ای که همچنان وجود دارد این است: آیا استالین جاسوس دو جانبه پلیس مخفی تزار بود؟ بدنام‌ترین مأموران مخفی این دیکتاتور، یعنی نیکلای یوفا^۱ و لاورنتی بریا^۲ مخفیانه کوشیدند تا مدارکی را در این زمینه پیدا کنند تا اگر استالین خواست با آن‌ها دشمنی کند — که همین کار را نیز کرد — از مدارک مذکور علیه او استفاده کنند. نکته مهم آن است که هیچ‌یک از آنان، به رغم داشتن اختیار مطلق تحقیقاتی از طرف ان.کا.و.د. نتوانستند سرنخی در این مورد پیدا کنند.

1. Nikolai Yezhov

2. Lavrenti Beria

راز پنهان‌تر دیگری نیز وجود دارد: همه تاریخ‌دانان این ادعای تروتسکی^۱ را که استالین یک شهرستانی «میان‌مایه» بود و نیز نظر سوخانف^۲ را که در سال ۱۹۱۷ استالین صرفاً «آدمی معمولی» بود نقل کرده‌اند. بسیاری از مورخان از نظر تروتسکی پیروی کرده‌اند که می‌گفت که استالین چنان آدم میان‌مایه‌ای بود که نتوانست در سال ۱۹۰۵ و سال ۱۹۱۷ کاری انجام دهد و به قول رابرت اسلوسر^۳ «مردی بود که از انقلاب جا ماند».

اما، اگر چنین باشد، یک آدم میان‌مایه چطور توانست قدرت را قبضه و سیاستمداران بااستعدادی مانند لنین، بوخارین^۴ و شخص تروتسکی را از میدان به‌در کند و برنامه صنعتی‌سازی، جنگ بی‌رحمانه با دهقانان و دوران وحشت بزرگ و نفرت‌بار را به راه اندازد. چگونه آدمی میانه‌حال بدل به یک قاتل اما درعین‌حال سیاستمدار جهانی تأثیرگذار می‌شد که اتحاد جماهیر شوروی را به وجود آورد و آن را به کشوری صنعتی تبدیل ساخت؟ چگونه همین شخص به چرچیل و روزولت رو دست زد و نبرد استالین‌گود را راه انداخت و هیتلر را شکست داد؟ گویی آدم میان‌مایه قبل از سال ۱۹۱۷ همان غول قرن بیستم نبود. چگونه آن دیگری تبدیل به این شد؟ اما در واقع این دو دقیقاً یکی بودند. بنا به شهادت دوست و دشمن، استالین همواره حتی در زمان کودکی آدمی استثنایی بود. ما متکی به تصویر غرض‌ورزانه و غیرقابل تشخیصی بوده‌ایم که تروتسکی مدت‌ها پیش از استالین ترسیم کرده است. اما واقعیت چیز دیگری بود. نظرات تروتسکی بیش‌تر حاکی از خودبینی، تکبر و نبود مهارت‌های سیاسی در خود اوست، تا دوران جوانی استالین. بنابراین، اولین هدف این کتاب افشای سوابق واقعی در مورد ظهور استالین است. سوابقی که تا حد توان عاری از شخص‌پرستی استالینیستی و یا تئوری‌سازی در مورد توطئه علیه استالین است.

در تدوین شرح حال دوران جوانی سیاستمداران بزرگ سستی وجود دارد. وینستن چرچیل شخصاً درباره ایام جوانی‌اش نوشته است و درباره پیشینه حرفه‌ای او در دوره جوانی آثار متعددی وجود دارد. این مسئله در مورد بسیاری از غول‌های

1. Trotsky

2. Sukhanov

3. Robert Slusser

4. Bukharin

تاریخی دیگر، ازجمله فرانکلین و تئودور روزولت، مصداق دارد. نوشتن دربارهٔ هیتلر جوان بدل به صنعتی سودآور شده است اما هیچ کتابی به پای جلد اول کتاب شاخص یان کرشا^۱ با عنوان هیتلر ۱۸۸۹-۱۹۳۶: نخوت^۲ نمی‌رسد.

در گسترهٔ هزاران کتابی که دربارهٔ استالین منتشر شده، تنها دو کتاب جدی در غرب راجع به زندگی او در سال‌های قبل از ۱۹۱۷ است: کتاب سیاسی-روان‌شناختی بسیار عالی نوشتهٔ روبرت تاکر^۳ به نام استالین به مثابه یک انقلابی^۴ (۱۹۷۴). این کتاب مدت‌ها قبل از گشوده‌شدن بایگانی‌های جدید نوشته شده است. کتاب دوم کتابی متعلق به دوران جنگ سرد نوشتهٔ ادوارد الیس اسمیت^۵ (۱۹۷۶) است که ضد استالینی و مبتنی بر تئوری توطئه است. اسمیت در این کتاب استدلال کرده است که استالین جاسوس حکومت تزاری بود.

کتاب‌های پیش‌تری در روسیه وجود دارد که عمده‌تاً ژورنالیستی و احساس‌گرایانه‌اند. با این همه، اثر شاخص در این زمینه کتاب معتبر و مستند الکساندر استروفسکی^۶ با عنوان چه کسی پشت سر استالین بود^۷ است. من در نگارش کتابم به سه اثر فوق‌مدیونم.

وجود نکات توجیه‌ناپذیر فراوان دربارهٔ تجربهٔ شوروی - از قبیل تنفر از دهقانان، پنهان‌کاری و پارانوئیا، شکار بی‌رحمانهٔ مخالفان در دورهٔ وحشت بزرگ، قرار دادن حزب مافوق خانواده و نفس‌حیات، مشکوک‌بودن به نظام جاسوسی اتحاد جماهیر شوروی که به پیروزی هیتلر در حملهٔ غافلگیرانهٔ سال ۱۹۴۱ منجر شد - نتیجهٔ زندگی مخفی، توطئه‌های اُخرانا و انقلابی‌ها، و همچنین ارزش‌های قفقازی و روش استالین بود - نه صرفاً نتیجهٔ وجود خود استالین.

تا سال ۱۹۱۷ استالین با بسیاری از کسانی که گروه نخبگان شوروی را تشکیل دادند و در سال‌های قدرت فائدهٔ استالین در شمار اطرافیان او بودند آشنا شد. خشونت و پیوندهای طایفه‌ای قفقازی‌ها، مردانی مانند استالین، اُردزونیکیدزه^۸ و

1. Ian Kershaw

2. Hitler 1889-1936: Haughtiness

3. Robert Tucker

4. Stalin as Revolutionary 5. Edward Ellis Smith

6. Alexander Ostrovsky

7. Who Was Behind Stalin?

8. Ordzhonikidze

شائومیان^۱، حداقل به اندازه اهالی لتونی، یهودیان، لهستانی‌ها و حتی شاید روس‌ها، در تشکیل اتحاد جماهیر شوروی نقشی ویژه ایفا کردند. آن‌ها گروه اصلی «کمیت‌چی‌هایی» بودند که هسته اصلی حزب بلشویک را تشکیل دادند و احتمال می‌رفت که از استالین در مقابل روشنفکران، یهودیان، مهاجران و به‌ویژه در مقابل تروتسکی زیرک و متکبر پشتیبانی کنند. پای این گروه‌ها به بی‌رحمی‌های ناشی از جنگ داخلی (تابودسازی طبقه دهقان، و وقایع دوران وحشت) کشیده شد زیرا مانند استالین، و در واقع در کنار او، در همان خیابان‌ها رشد کرده بودند، و در درگیری‌های تبهکاران، رقابت‌های طایفه‌ای و کشتارهای نژادی دست داشتند و پیرو همان فرهنگ خشونت بودند. روش من اجتناب از بسیاری از عوامل روان‌شناسی تاریخی است که موجب شده‌اند برداشت ما از استالین و هیتلر مبهم و یا ساده‌انگارانه باشد. امیدوارم این کتاب نشان دهد که دلیل شکل‌گیری شخصیت استالین فراتر از کودکی غم‌انگیز او بود، درست همان‌گونه که تشکیل اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی نتیجه چیزی فراتر از ایدئولوژی مارکسیستی است.

با وجود این، شکل‌گیری شخصیت استالین دارای اهمیت ویژه است زیرا ماهیت حکومت او بسیار جنبه شخصی داشت. به علاوه، لنین و استالین نظام خاص شوروی را درست همانند محفل کوچک سفاک و توطئه‌گر خود در قبل از انقلاب به وجود آوردند. در واقع، بخش اعظم فاجعه لنینیسم، استالینیسم فقط در صورتی قابل درک است که این نکته را دریابیم که بلشویک‌ها چه در هنگام تشکیل دولت بزرگ‌ترین امپراتوری جهان در کرملین و چه در قالب گروه کوچک توطئه‌گران در پستوی میخانه‌ای در تفلیس همچنان پنهانی عمل می‌کردند.

به نظر می‌رسد که روسیه امروز - که تحت سلطه حکومت استبدادی و امپراتوری است و به آن خو گرفته است و به‌ویژه پس از فروپاشی جامعه در اثر وحشت ناشی از بلشویک‌ها فاقد نهادهای قدرتمند مدنی است - هنوز ناگزیر است تا مدتی همچنان تحت سلطه باندهایی باشد که برای سلطه‌گری خود دست به تبلیغات می‌زنند. در سطحی وسیع‌تر، کلمه کثیف تروریسم امروز بیش‌تر از گذشته مطرح است: سازمان‌های تروریستی، خواه بلشویک‌ها در اوایل قرن بیستم یا

جهادی‌ها در آغاز قرن بیست و یکم، نقاط مشترک بسیاری با یکدیگر دارند. در سال ۱۹۱۷، استالین دوازده سال بود که لنین را می‌شناخت و با بسیاری از افراد دیگر بیش از بیست سال سابقه آشنایی داشت. بنابراین، کتاب حاضر فقط یک شرح حال نیست بلکه گاه‌شمار محیط فرهنگی-اجتماعی و تاریخ پیش از اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی است - بررسی کرمی زیرزمینی و پیله پنهان آن قبل از آنکه پروانه‌ای با بال‌های فولادی از آن بیرون آید.

www.ketab.ir